

Windmolens op zee: een (groene) stroomversnelling

EDDY VAN WELL

De toekomst dwingt ons tot duurzame energie. In dit vlakke land aan zee denk je dan direct aan windenergie, te winnen op het land, of ook op zee. Maar bedreigt windenergie op zee het weidse zeelandschap niet? En tast zij ons zeemilieu niet onomkeerbaar aan?

Nederland wil in 2020 tien procent van zijn totale energieverbruik verkrijgen uit duurzame energiebronnen. Daarvoor zijn hoge ambities opgesteld: op het Nederlands deel van de Noordzee dienen in 2020 voor 6000 MW aan windmolens geplaatst te worden, zo'n 1500 tot 2000 molens.

Ervaringen beperkt

Natuur- en milieuorganisaties pleiten al jaren voor onderzoek naar effecten op natuur en veiligheid van windmolenparken op zee. Niemand zit te wachten op massa's te pletter gevlogen vogels of een aanvaring van een olietanker op een windmolen. Momenteel staat er nog geen enkele windmolen op het Nederlandse deel van de Noordzee, en de ervaringen in het buitenland zijn nog zeer beperkt. Daarom heeft Nederland in 2001 besloten tot de aanleg van het Near-shore windpark (NSW), voor de kust van Egmond. Een belangrijk doel van dit windpark, het enige binnen de twaalfmijlszone voor

de kust, is het verkrijgen van kennis voor de bouw van toekomstige windturbineparken verder op zee, buiten de twaalfmijlszone, ruim 22 kilometer uit de kust. De opgedane ervaringen kan men bij de locatiekeuze en de inrichting van een volgend park gebruiken. Een interessante vraag is bijvoorbeeld: moet je verscheidene kleine parken plaatsen, ieder met een beperkt effect op het zeemilieu, maar gezamenlijk van een behoorlijke invloed, of is één groot park slimmer?

Beleid

Een bedrijf installeert en exploiteert een windmolenpark op zee alleen als dat commercieel interessant is. Bovendien zal dat bedrijf een vergunning binnen moeten halen. De laatste jaren heeft de overheid gewerkt aan een vergunningstelsel voor offshore wind, buiten de twaalfmijlszone. Daarom reguleert alleen de Wet beheer Rijkswaterstaatswerken (Wbr) de bouw van windmolenparken. Tot voor kort was deze wet niet geschikt voor vergunningverlening voor offshore windenergie. Totdat het beleid voor offshore wind werd geformuleerd, werden er buiten de reeds vergunde parken Q7-WP en het NSW geen vergunningaanvragen in behandeling genomen. In eerste instantie is gewerkt aan een concessiestelsel, waarbij plan-toestemming nodig was voor een vergunning aangevraagd kon worden. De gedachte hiërarcher was dat partijen op kwaliteit van de aanvraag geselecteerd konden worden. Hiervoor was een aanpassing van de Wbr nodig. Helaas heeft de Raad van State het voorstel tot wetswijziging negatief beoordeeld. Met het voorgestelde systeem verdubbelde het aantal beslismomenten, en dreigden er opeenstapelingen van beroepsprocedures en bijgevolg vertragingen. Naar aanleiding van dat commentaar is besloten af te zien van een concessiestelsel.

Stormloop op aanvragen

In plaats van een wetswijziging zijn er extra beleidsregels opgesteld die de vergunningprocedure voor windmolenparken reguleren. Deze

Op het Nederlands deel van de Noordzee dienen in 2020 zo'n 1500 tot 2000 molens te staan
(foto: Sytske van den Akker/ Stichting de Noordzee).

Natuur- en milieuorganisaties pleiten al jaren voor onderzoek naar effecten op natuur en veiligheid van windmolenparken op zee. (foto: Sytske van den Akker/ Stichting de Noordzee).

regels zijn juridisch minder hard en meningsverschillen zullen gemakkelijker leiden tot rechtszaken. Op oudejaarsdag 2004 zijn de nieuwe regels ingegaan. Er is slechts gekozen voor uitsluitingsgebieden, waar windmolens niet geplaatst mogen worden. In principe is iedere vrije plek vrij buiten de twaalfmijlszone en buiten aangewezen scheepvaartroutes, defensiegebieden, zandwingebieden en kabelroutes. Wie als eerste aanspraak maakt op een gebied en aan de eisen voldoet, mag daar bouwen. Ofwel, die het eerst komt het eerst maalt. Dit heeft geleid tot een stormloop bij het aanvragen. Partijen werden gedwongen, razendsnel voor activiteiten van honderden miljoenen euro vergunningen aan te vragen.

De commercieel interessante plekken werden natuurlijk het eerst aangevraagd, en partijen dienden grote hoeveelheden initiatieven in. Momenteel staat de teller op 54. Het is de vraag hoeveel er daarvan daadwerkelijk gebouwd worden. Rijkswaterstaat verwacht in totaal 15 tot 20 parken. Anderen betwifelen dit, ze vragen zich ook af wanneer alles er komt. Rijkswaterstaat, verrast door het grote aantal vergunningaanvragen, heeft de procedures per 6 juni voor maximaal drie maanden stilgezet om alle aanvragen 'ordentelijk' te behandelen. Tot meer beroering leidde de mededeling van de minister van Economische Zaken: hij kondigde op 10 mei aan dat hij de kosten van subsidiëring van duurzame energie beter wil beheersen en heeft daarom de subsidies voor windturbineparken op zee tijdelijk (anderhalf jaar) op nul gesteld.

Gevolgen voor natuur en milieu

Niemand kan momenteel inschatten wat de gevolgen zijn van een grote hoeveelheid parken. Het proefpark is nog niet eens gebouwd, laat staan dat er uitkomsten van onderzoek zijn.

Inmiddels moet voor de nieuwe plannen wel een Milieueffectrapportage worden geschreven. Er moet gekeken worden naar gevolgen voor het Noordzeemilieu en voor soorten, beschermd onder de Vogel- en Habitatrichtlijn. Ook de veiligheidsaspecten moeten berekend worden. Diverse initiatieven zijn bijvoorbeeld gepland in de veiligheidszone tussen twee vaarroutes boven de wadden. Daarvoor moet men gebruik maken van de bestaande, zeer beperkte kennis. Deze rapportages dreigen herhalingen van eerder uitgevoerde studies te worden.

Kritiek

Verscheidene partijen vinden dat de gehanteerde methode geen schoonheidsprijs verdient. De Commissie voor de Milieueffectrapportage constateert in haar eerste adviezen dat 'procedures voor vergunningverlening voor offshore windenergieparken zijn gestart terwijl beleid dat een afdoend toetsingskader biedt voor de vergunningverlening nog ontbreekt.' Broer Scholten zegt het in de Volkskrant van 7 mei iets minder genuanceerd: 'Ze vechten elkaar de Noordzee uit, de projectontwikkelaars en de energiebedrijven.' Een flink aantal milieuorganisaties, waaronder Stichting Duinbehoud en Stichting de Noordzee spreken in een persbericht van een wildwestsituatie.

Hoe ga je nu om met de optelsom van effecten ofwel de cumulatieve effecten, die mogelijk over een groot zeeoppervlak het ecosysteem beïnvloeden? Hoe ga je duurzamer om met duurzame energie? Interessante vragen, die de overheid lang op een goede manier heeft beantwoord met de stapsgewijze aanpak uit het begin van dit artikel. Hoe moet je nu verder gaan? Allereerst moet je niet alleen naar commerciële belangen kijken, maar ook naar de ecologische effecten op zekere plaats: een strategische milieueffectrapportage, met een beoordeling naar voor het zeemilieu gunstige plaatsen, is een mogelijkheid.

Stichting De Noordzee pleit voor een versnelde evaluatie van de huidige regelgeving, en een studie die inzicht geeft hoe er met minimale milieugevolgen maximaal windenergie gewonnen kan worden. Inmiddels bestuderen de ministeries van Economische Zaken en Verkeer en Waterstaat een aantal belangrijke vragen. Hopelijk ook de juiste, want een goede ruimtelijke inpassing op zee is echt noodzakelijk.

EDDY VAN WELL IS PROJECTLEIDER WINDENERGIE BIJ STICHTING DE NOORDZEE. MET DANK AAN SYTSKE VAN DEN AKKER.